

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У липні 2023 року сезонне зростання пропозиції було головною причиною дефляції – споживчі ціни знизилися на 0,6% за місяць, що фактично є схожим на тенденції мирного часу (у 2022 році дефляції впродовж літнього періоду не спостерігалось). Можна вважати, що поточна динаміка споживчих цін є додатковим свідченням успішної адаптації суспільства – населення, бізнесу та Держави – до найтяжчих випробувань війною.

Дефляційна складова за рахунок сезонного зростання пропозиції являла собою додатковий стримуючий інфляцію чинник. Загалом, динаміка цін упродовж уже відносно тривалого часу війни визначається переважно стриманим під час війни попитом (сфокусованим на товарах першої необхідності, в основному продовольчих) і, що дуже важливо, збереженою Державою можливістю його задовольняти завдяки внутрішньому виробництву та доступності імпорту. Тому наразі базова інфляція (особливо в річному обчисленні) передусім є відображенням підвищеної витратності виробництва у воєнних умовах (найбільш відчутно це позначається на цінах на продукти харчування з високим ступенем промислової обробки). У той час як небазова інфляція традиційно є найбільш волатильною і відображає поточне зниження цін на продукти, які є сировинними або з низьким ступенем обробки, що і сформувало липневу дефляцію.

Оцінка перспектив щодо динаміки споживчих цін суттєво не змінилася порівняно з попередньою – відсутність значних шоків попиту та пропозиції створює підстави очікувати збереження наявного тренду на поступове сповільнення річного темпу інфляції.

Відтак наразі відсутні підстави для істотного прискорення споживчої інфляції найближчим часом. Хоча варто враховувати послаблення та закінчення з часом впливу літньої сезонності. І, ймовірно, місячні темпи інфляції восени мають бути вищими за літні.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Липень 2022	Липень 2023	Липень 2022	Липень 2023
Зміни споживчих цін	22,2	11,3	0,7	-0,6
Базова інфляція	16,7	12,3	1,2	0,0
Небазова інфляція	29,8	10,1	0,1	-1,5

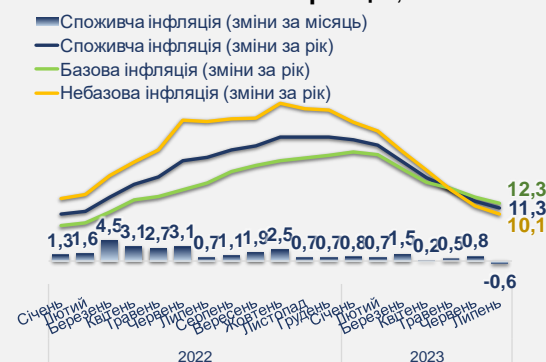
Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

У липні 2023 року, уперше після серпня 2021 року, зафіксована дефляція на споживчому ринку – за даними Держстату ціни знизилися на 0,6% за місяць (у попередньому місяці зросли на 0,8%), що підтримало тенденцію до сповільнення річних показників – 11,3% (12,8% відповідно). В цілому за сім місяців 2023 року споживчі ціни зросли на 4%.

Дефляція за підсумком липня стала результатом прояву сезонного зростання пропозиції в деяких сегментах продовольчого ринку. Тобто, ще одним підтвердженням стабільності споживчого ринку є факт домінування чинника сезонності в системі формування цін, що є поверненням до тенденцій мирного часу.

До того ж помірна динаміка зростання споживчих цін

Рис. 1 Споживча інфляція, базова та небазова інфляція, %

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 2 Зміни (гармонізованих) споживчих цін деяких країн та України в липні 2023 року, % у річному обчисленні

Джерело: Eurostat, U.S. Bureau of Labor Statistics, Держстат

Рис. 3 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

залишається співставною із рівнем інфляції в деяких європейських країнах, чії економіки не зазнають жодних шоків війни (за даними Євростату в липні ц.р. споживча інфляція в річному обчисленні в Угорщині становила 17,5%, Польщі – 10,3%, Словаччині – також 10,3%).

Антиінфляційні чинники:

✓ **насичення ринку товарами з огляду на:**

- 1) **літню сезонність** на плодоовочевому ринку, що чинить суттєвий тиск на ціни. Так, на фоні відносно помірних темпів реалізації сільгосппродукції нового врожаю суттєве збільшення їхньої пропозиції зумовило здешевлення овочів на 18,2% (внесок до загальної споживчої інфляції – «мінус» 0,56 в.п.), фруктів – на 1,3% (внесок – «мінус» 0,04 в.п.);

Довідково. У липні ц.р. найбільше знизилися ціни на кабачки, солодкий перець, баклажани, огірки, помідори, цибулю, моркву. Проте на продовольчому ринку серед товарів, за якими Держстат проводить статистичне спостереження, кількість позицій, за якими ціни або не змінилися або знижувалися скоротилася (хоча темпи зниження цін були суттєво вищими), а кількість продуктів, за якими ціни й далі зростали – збільшилася (переважно це товари з високим ступенем промислової обробки).

За даними Мінагрополітики станом на 09.08.2023 зібрано овочів уже з площі 88,4 тис. га (23,2%), із середньою урожайністю 163,9 ц/га. Загалом вирощено 1 450 тис. тонн, з яких капусти – 105,4 тис. тонн, огіроків – 310,3 тис. тонн, помідорів – 175,0 тис. тонн, цибулі – 428,0 тис. тонн, моркви – 51,7 тис. тонн, столових буряків – 35,3 тис. тонн, інших овочів – 344,3 тис. тонн.

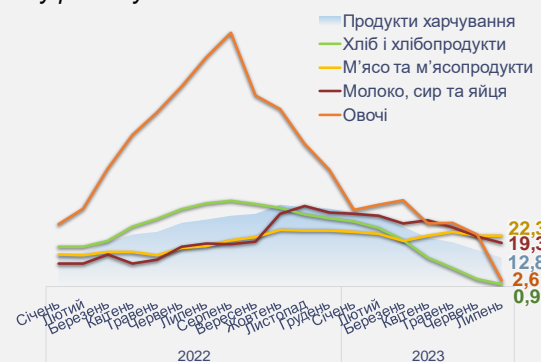
- 2) **тимчасові превентивні заходи країн ЄС** щодо імпорту пшениці, кукурудзи, насіння ріпаку та соняшнику з України (діють до 15.09.2023), що стимулювало подальше зниження внутрішніх цін на хліб і хлібопродукти (на 0,1%) та на соняшникову олію (на 0,8%);

Довідково. У липні ц.р. подешевшали як продукти переробки зернових (борошно, пшоно, а також гречані, манні та пшеничні крупы), так і оброблені продукти (макаронні вироби, вафлі, печиво тощо).

- 3) **пожвавлення виробничої діяльності** в деяких секторах, зокрема поступове розширення експортних можливостей стимулювало виробників до нарощування поголів'я птиці, що зумовило зниження цін на яйця (на 7,6%). Цьому сприяв і сезонний чинник – надходження на ринок продукції з боку домогосподарств;
- 4) **доступність імпорту** в умовах збереження відносно стабільності на валютному ринку та налагодженої системи стосунків із партнерами, які забезпечують постачання в Україну відповідної продукції (ця система має тривалу історію, а динаміка цін на таку продукцію в Україні вже визначається цінами на ринках країн-партнерів із, ймовірно, стриманою інфляцією);

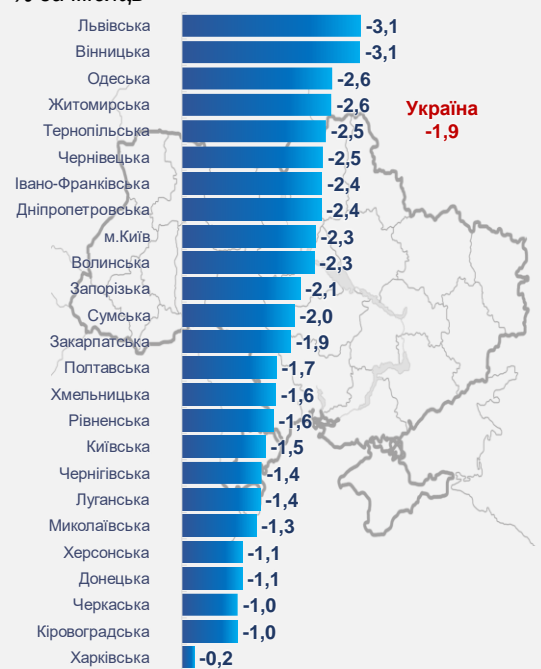
Довідково. За даними Держмитслужби впродовж липня суттєво зросли фізичні обсяги імпорту за підгрупою 807 «Дині, кавуни і папайя» – у 3,7 раза до 16,2 тис. тонн, за підгрупою 806 «Виноград» – у 3 рази до 2,5 тис. тонн, за підгрупою 809 «Абрикоси, вишні, черешні, персики, сливи» – на 37% до 15,4 тис. тонн.

Рис. 4 Зміни споживчих цін на продукти харчування, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни цін на продукти харчування та безалкогольні напої за регіонами в липні 2023 року, % за місяць

Джерело: Держстат

Рис. 6 Індекси інфляційних та девальваційних очікувань, пунктів

Джерело: Info Sapiens

- ✓ **збереження мотивації щодо обмеження споживання в умовах війни** – попит сфокусований переважно на товарах першої необхідності (в основному продовольчих). Також варто враховувати, що збереження стриманого попиту на споживчому ринку за умов достатньої пропозиції, яку наразі успішно забезпечує держава та бізнес, значним чином зумовлено рухом та розташуванням населення України під час війни. По-перше, мільйони українців із початку війни опинилися за межами країни. По-друге, значна кількість населення залишилася на тимчасово окупованій території. Зменшення кількості споживачів у таких обсягах, яке відбулося наразі під час війни, є значним чинником стримування попиту, що також потрібно враховувати;

Довідково. За даними Агентства ООН у справах біженців станом на 01.08.2023 було зафіксовано в усьому світі 6,231 млн біженців з України (5,873 млн біженців зафіксовано в Європі і 0,358 млн за межами Європи (станом на 22.07.2023)).

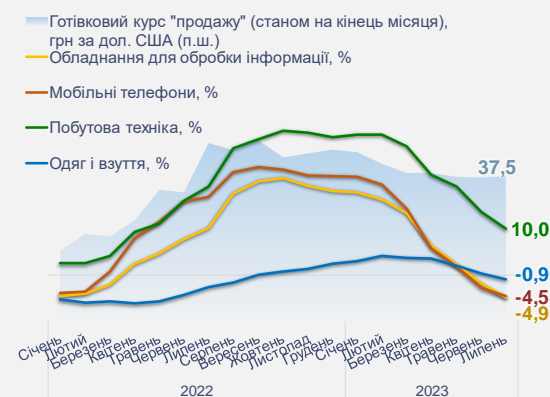
Упродовж липня на непродовольчому ринку ціни переважно знижувалися з огляду на збереження стриманого попиту в умовах війни, що позначилося на здешевленні: одягу і взуття, матеріалів для утримання і ремонту житла, побутової техніки, столового посуду, електроінструментів, транспортних засобів, мобільних телефонів, телевізорів, обладнання для обробки інформації, годинників, сумок та ін. Також дещо збільшилася частка товарів ціни на які сповільнили зростання.

- ✓ **відносна стабільність на валютному ринку;**
Довідково. За даними Національного банку на готівковому валютному ринку середньозважений курс «продажу» гривні до долара США на кінець липня ц.р. (порівняно з датою на кінець 2022 року) зміцнився на 7,9%.
- ✓ **жорсткі умови монетарної політики** (попри зниження з 28.07.2023 облікової ставки Національного банку на 3 п.п. до 22% річних, і досі зберігається значний розрив між фактичною інфляцією та поточною обліковою ставкою, до того ж інструмент ставки апріорі має доволі тривалий лаг) залишаються стримуючими чинниками для інфляційного прискорення в цілому, але фактична їх ефективність наразі має вельми обмежений вплив на поточну систему формування споживчих цін, адже в умовах війни дія трансмісійного механізму суттєво спотворена.

Інфляційні чинники:

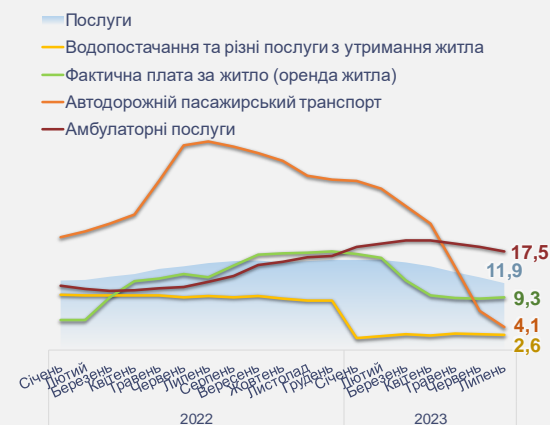
- ✓ **зростання цін на паливо та мастила** (на 7,3%, внесок – «плюс» 0,26 в.п.), що стало результатом збігу в часі низки чинників:
 - 1) **повернення довоєнного рівня оподаткування пального** з початку липня (цей чинник реалізувався частково з огляду на затоварення ринку паливом, яке закупили ще до липня);
 - 2) **підвищення вартості морських перевезень** через терористичні обстріли портової інфраструктури росіянами;
 - 3) **активність цін на світовому ринку нафтопродуктів;**
Довідково. За даними Світового банку в липні енергоносії подорожчали на 5,9%, у т.ч. нафта марки Brent – на 7%.
- ✓ **посилення витратності**, у т.ч., ймовірно, і через: припинення

Рис. 7 Зміни споживчих цін на деякі непродовольчі товари (% у річному обчисленні) та середньозважений курс «продажу» на готівковому валютному ринку (грн за долар США)

Джерело: Держстат, Національний банк

Рис. 8 Зміни споживчих цін на деякі послуги, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 9 Зміни цін на пальне, % у річному обчисленні

Джерело: Світовий банк, Держстат

дії «Зернової угоди», обстріли портової інфраструктури на Чорному морі та Дунаї, перегляд граничних цін на електроенергію для бізнесу, подорожчання пального, брак обігових коштів тощо;

Довідково. За даними щомісячного опитування «Український бізнес під час війни», здійсненого ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», у липні, після покращення оцінок у червні, ситуація знову погіршилась – значення **індексу поточної фінансово-економічної ситуації** зменшилося з нуля до «мінус» 0,09. Частина опитаних, що оцінюють поточну фінансово-економічну ситуацію на підприємстві як погану, збільшилась із 14,2% до 17,6%. Хоча очікування на перспективу впродовж шести місяців усе ще залишаються оптимістичними, незважаючи на незначне погіршення показника – значення **індексу очікуваних змін фінансово-економічної ситуації** зменшилось із 0,46 до 0,40.

Упродовж липня з огляду на високу витратність та намагання компенсувати раніше понесені збитки й далі спостерігалось зростання цін на більшість послуг, хоча частка таких послуг порівняно з попереднім місяцем скоротилася. Наразі сповільнилось зростання плати за оренду житла, вартості послуг з утримання та ремонту житла (електриків, сантехніків), ремонту побутової техніки, медичних послуг, послуг перукарень та закладів по особистому догляду, транспортних послуг, інтернету, послуг кінотеатрів, а також послуг, пов'язаних з тимчасовим проживанням.

✓ **тимчасовий дисбаланс попиту та пропозиції на деяких сегментах ринку, зокрема на:**

1) **ринку м'яса**, як через менший імпорт, так і обмеженість внутрішньої пропозиції зважаючи на «воєнне» скорочення виробничих можливостей, що в підсумку підтримує подальше зростання цін на м'ясо та м'ясопродукти – 1,4% (1,9% місяцем раніше);

Довідково. За даними Держмитслужби впродовж липня скоротилися фізичні обсяги імпорту за підгрупою 203 «Свинина» – в 1,9 раза, за підгрупою 207 «М'ясо та істивні субпродукти птиці» – в 1,5 раза.

2) **ринку цукру** з огляду на підвищений попит з боку споживачів через «сезон консервації», що зумовив відновлення зростання цін – на 1,2% (місяцем раніше ціни залишалися незмінними).

Довідково. За прогнозами ТОВ «Астарт-Київ» з цьогорічного врожаю цукрових буряків очікується виробництво в обсязі 1,6-1,7 млн тонн цукру, що достатньо як для забезпечення потреб внутрішнього ринку – орієнтовно 1 млн тонн, так і дає можливість експортувати більше третини виробленого цукру.

Відсутність значних шоків попиту та пропозиції, ґрунтоване передусім на керованості та передбачуваності процесів забезпечення споживчого ринку як з боку Держави (у т.ч. контроль за більшістю тарифів на житлово-комунальні послуги), так і з боку бізнесу, створює підстави очікувати збереження наявного тренду на поступове сповільнення річного темпу інфляції.

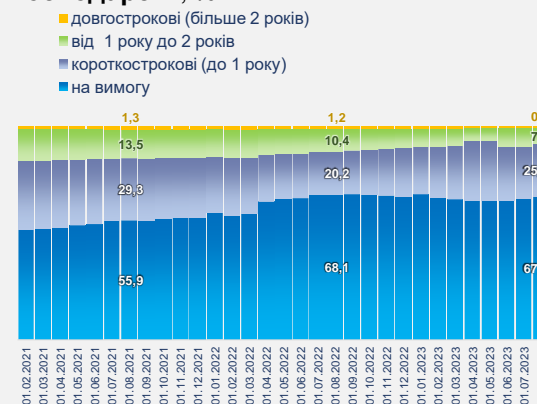
Відтак **наразі відсутні підстави для істотного прискорення споживчої інфляції** найближчим часом. Хоча варто враховувати послаблення та закінчення з часом впливу літньої сезонності. І, ймовірно, місячні темпи інфляції восени мають бути вищими за літні. Втім, упродовж війни завжди зберігатимуться поточні ризики: залежність від волатильності цін на сировину та збільшення витратності виробництва загалом. Але прояв цих ризиків не є загрозливою і незворотною умовою інфляційного прискорення.

Рис. 10 Ринок праці, тис. осіб

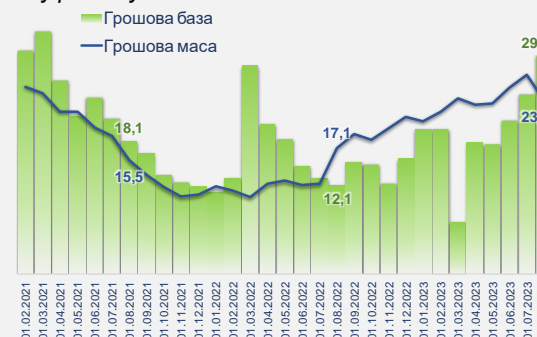
Джерело: Державний центр зайнятості

Рис. 11 Строкова структура депозитного портфеля домашніх господарств, %

Джерело: Національний банк

Рис. 12 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Червень 2023 року			Липень 2023 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	0,8	–	12,8	-0,6	–	11,3
Базовий ІСЦ	-0,1	-0,06	13,7	0,0	0,00	12,3
Небазовий ІСЦ	2,0	0,87	11,8	-1,5	-0,64	10,1
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	0,1	0,05	16,5	-1,9	-0,84	13,3
Алкогольні напої, тютюнові вироби	0,8	0,07	12,8	1,0	0,09	12,5
Одяг і взуття	-3,0	-0,16	0,4	-4,8	-0,23	-0,9
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	11,9	1,01	15,2	0,1	0,01	14,7
Водопостачання	0,0	0,00	0,8	0,0	0,00	0,8
Водовідведення	0,0	0,00	0,7	0,0	0,00	0,7
Електроенергія	69,7	1,09	69,7	0,0	0,00	69,7
Природний газ	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0
Гаряча вода, опалення	0,0	0,00	-0,2	0,0	0,00	-0,2
Предмети домашнього вжитку	-0,4	-0,03	15,1	0,0	0,00	12,7
Охорона здоров'я	0,3	0,02	13,8	0,4	0,03	13,7
Транспорт	-0,8	-0,09	-1,1	2,7	0,26	1,9
Паливо та мастила	-2,0	-0,07	-20,3	7,3	0,26	-10,6
Зв'язок	0,5	0,01	9,3	0,3	0,01	7,4
Відпочинок і культура	-0,5	-0,02	9,1	-0,5	-0,02	7,3
Освіта	0,1	0,00	9,6	0,4	0,01	9,9
Ресторани та готелі	1,0	0,03	19,1	1,1	0,03	18,5
Різні товари та послуги	0,8	0,04	16,8	0,8	0,04	15,7

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку